

N.F.S. Grundtvig gøres klar til *internettet*

20 år går der, før Grundtvigs værker er tilgængelige for en bredere offentlighed i digital form, men filologerne er begyndt arbejdet i Vartov.

Grundtvig skal digitaliseres. Folketinget har afsat foreløbig 23 millioner kroner til projektet, som forventes af tage 20 år. Så vil Grundtvigs værker være tilgængelige på internettet i en kodet og kommenteret udgave. Det er Grundtvigcenteret ved Aarhus Universitet, der står for opgaven, og selve digitaliseringsprocessen foregår i Vartov i København, hvor filologerne er gået i gang med teksterne. Filologer er videnskabsfolk specialiseret i at udgive og kommentere klassiske tekster, men hvad er det egentlig, de gør ved Grundtvig, filologerne? Det spørgsmål er vi gået til Johnny Kondrup med. Han er udgaveleder på Grundtvig-udgaven, og det er ham, der til mindste detalje ved, hvad det drejer sig om, når en klassiker skal digitaliseres – skridt for skridt.

“Vi siger digitalisering, men det er en hel række af processer. Først skal teksten scannes side for side og derefter skal den gennemgå en såkaldt OCR-behandling, som gør bogtryk til elektronisk tekst og samtidig omsætter gotisk skrift til antikva, latinsk skrift.”

Koder for det meste

Denne første del af processen betyder, at man kan søge i teksten ved simple ordsøgninger, men det er langt fra tilstrækkeligt, så næste omgang består i en ret omfattende kodning, der afgør, hvilke tekst-elementer man kan søge på – datoer, personnavne, bibelske referencer, strofeformer og teologiske og filosofiske begreber for

eksempel. Som Johnny Kondrup udtrykker det:

“Vi definerer, hvad man skal kunne søge intelligent på. Vi overvejer for eksempel i øjeblikket kodningen af mytologiske navne. Skal man i den færdige udgave på nettet kunne se forskel på, om det er et navn hentet fra den nordiske mytologi eller den græsk-romerske mytologi? Så skal de to typer kodes forskelligt.”

Der er altså en lang række spørgsmål, filologerne her i begyndelsesfasen skal tage stilling til – og også et hensyn til økonomien at vurdere ud fra. Når denne første kodning er klaret, så begynder næste fase i det filologiske arbejde: Fejlene rettes, men vel at mærke på en måde, så brugeren senere kan se, hvilke af 1. trykkets tekstfejl, filologerne har rettet – Grundtvigs værker er ifølge Kondrup fulde af skrive- og trykfejl.

Salmer får det fulde udtræk

Og så går filologerne i gang med at finde varianter. Man kan både gå tilbage til manuskripterne, der ligger forud for den trykte udgave. Men man kan også gå frem – til senere trykte udgaver af teksterne. “Ideelt set noterede vi alle varianter både frem og tilbage, men det er der ikke penge til, så vi har måttet afgøre, hvilke dele af forfatterskabet vi særligt vil satse på. Det betyder, at vi ikke opregner varianter for prosatekster, mens vi for lyrikken opregner alle trykvarianter. Og hvad salmerne angår, så får de det fulde udtræk, her vil vi have alle varianter repræsenteret både i manuskripter og trykte udgaver. Grundtvigs salmer har ofte en lang tilblivelseshistorie.”

Og her får brugerne for alvor glæde af filologernes arbejde. Det er planen, at salmerne med varianter skal kunne vises på skærmen i fuld tekst, side om side, så brugeren selv kan få det store overblik over alle trykvarianter af den pågældende salme. Teknisk set skulle det kunne lade sig gøre at vise op til 7 varianter – om det rækker til Grundtvigs om- og tilskrivninger, det ved Johnny Kondrup ikke – endnu. Filologerne læser, hvad Grundtvig læste.

Den tredje del af arbejdet med teksterne er kommenteringen. Der er ingen ende på, hvad man kan kommentere, når man går i gang, og det er meget ressourcekrævende, så der er sat nogle behårde begrænsninger på kommenteringen. Når kommenteringens omfang overvejes bliver der ifølge Johnny Kondrup tænkt meget på de enkelte værkers virkningshistorie og målgruppe. For eksempel får skoleskrifter og salmer en mere detaljeret kommentering, og der sorteres i lyrikken, så salmer og sange repræsenteret i salmebog og højskolesangbog får en mere intensiv kommentering.

Kommentarerne bliver dels punktcommentarer, hvor man for eksempel kan få oplysninger om ældre ords og vendingers betydning, om historiske begivenheder eller steder eller oplysninger om, hvordan teksten henviser til eller alluderer til andre litterære værker. Det sidste skal give læseren en ide om Grundtvigs dannelseshorisont. Hvordan bærer man sig overhovedet ad med det?

“Vi læser, hvad Grundtvig har læst”, lyder svaret fra Johnny Kondrup, der nævner, at en af filologerne i forbindelse med arbejdet med et værk fra 1807 om asalæren

havde noteret sig en række dunkle punkter. De kunne dog opklares efter læsning af en af kilderne til Grundtvigs historiske univers, nemlig P.F. Suhms værk om Odin og den hedenske gudelære. En særlig del af kommenteringen handler om at redegøre for det enkelte værks tilblivelseshistorie, og den sidste del af kommenteringen er at forsyne værket med en indledning eller et efterskrift, der placerer værket i sin historiske kontekst.

“Vi vil så vidt muligt ikke skrive, hvad værkerne betyder – men vi vil forklare alt andet”, siger Johnny Kondrup om indledningerne: “Kommentatorernes opgave er at forhindre misforståelser, at bevare teksten i sin historiske fremmedhed, så man ikke læser den på nutidige præmisser. Vi historiserer værket. Vi skal ikke blande os i, hvad dette værk siger læseren”.

Johnny Kondrup
er editionsfilolog
og udgaveleder
på den digitale
Grundtvig-udgave.
Han har medvirket
ved udgivelsen af Søren
Kierkegaards
Skrifter, og han

har netop færdiggjort en afhandling om editionsfilologiens problemfelter. Johnny Kondrup er dr. phil. på disputatsen “Erindringens udveje” i 1994 om danske digteres selvbiografier efter 1960. De senere år har han primært beskæftiget sig med dansk litteratur fra 1800-1930.

“Danske Høitids-salmer til Tusindaars-festen” som den tager sig ud i første udgaven og efter at filologerne er begyndt med kodning og kommentering. Det færdige resultat ser vi i januar 2011.

Klar til nettet

Når indledningen er skrevet, så er værket klar til læserne. Den første smagsprøve på filologernes arbejde får man i januar 2011, hvor tre små værker lægges offentligt frem, frit tilgængeligt – med kodninger og kommentarer. I tilgift får man som læser også del i nogle af de hjælpeværktøjer, som filologerne betjener sig af undervejs i arbejdet med Grundtvigs tekster. Der bliver nemlig til sin tid også som en sidegevinst lagt en række ressourcefiler ud, for eksempel en omfattende tidstavle over Grundtvigs liv, hans tid og værker, et Grundtvig-biografisk leksikon og en oversigt over Grundtvigs bogsamling. Efter prøveudgaven vil de indtil videre fem ansatte filologer sandsynligvis arbejde med Nordens Mytologi samt flere højskolekrifter og flere salmer. Hvad der derefter

tages fat på, er endnu ikke besluttet. Ifølge planen vil det tage 20 år, før alle de værker, som blev udgivet i Grundtvigs egen levetid er offentliggjort digitalt. Eller som Johnny Kondrup udtrykker det: “Det varer ikke mindre. Men vi lægger os på et niveau med kodning og kommentering, så det kan klares på 20 år”.

Helt holde sig til, hvad der blev trykt i Grundtvigs levetid, gør filologerne dog ikke. Så ville vi nemlig for eksempel gå glip af “Menneske først og Kristen saa” fra 1837 eller “Mands Minde”-foredragene fra 1838, eller de tre sidste bind af Grundtvigs Sang-Værk, der først blev udgivet efter hans død. Så de nævnte værker er sammen med enkelte andre kommet med på en særlig liste over “kanoniske værker”, som ikke lever op til det overordnede kriterium.

Prøveudgave af digital Grundtvig “Om Asalæren”, 1807

“Danske Høitids-Psalmer til Tusindaars-Festen”, 1826 (indeholder salmerne Den signede dag, Tusind Aar stod Christi Kirke samt Klar op, du Sky på Øien-Bryn) “Bøn og Begreb om en dansk Højskole i Soer”, 1840

Prøveudgaven er planlagt til offentliggørelse den 1. januar 2011.

Det er planen, at alle værkerne skal offentliggøres på nettet, hvor læserne kan bruge alle de faciliteter, som filologerne arbejder på. Foreløbig er der ikke planlagt bogudgivelser.

Man kan læse mere om den digitale Grundtvig-udgave på www.grundtvigcenteret.au.dk. Det er også her prøveudgaven offentliggøres i januar 2011.